

Rede van de voorzitter, prof. ir. M. M. G. R. Bol, gehouden op de 61ste
voorjaarsbijeenkomst van de Koninklijke Nederlandse Bosbouw Vereniging
op 4 juni 1987 te Utrecht

Het ligt voor de hand in het Europese milieujaar mijn openingswoord te beginnen met het thema *de gezondheid van onze bossen*. Zoals u weet kan het gebrek aan gezondheid aanleiding geven tot variaties in kleur, *variaties in groen*, de titel van mijn rede. Op die variaties kom ik ook elders nog terug. Uit het verslag van het landelijk vitaliteitsonderzoek 1986 van het Staatsbosbeheer blijkt dat de vitaliteit van de Nederlandse bossen verder is verslechterd. Over de afgelopen drie jaren is het percentage weinig vitaal bos en niet vitaal bos toenomen van 9,5% naar 21,1%. Circa 50.000 ha.

Een aantal milieu-organisaties noemt deze cijfers te rooskleurig en zegt dat nog maar een kwart van ons bos vitaal is.

In Friesland en de bosrijke provincies Drenthe, Overijssel, Noord-Brabant en het noordelijk deel van Limburg zijn niet onbelangrijke delen van het bos weinig en niet vitaal. De situatie in de Peelregio baart de meeste zorgen. De vitaliteitsvermindering in 1986 komt vooral voor rekening van inlandse eik, de douglas en de Corsicaanse en Oostenrijkse den. Het is verheugend dat het in 1985 geconstateerde herstel van de groveden behouden is gebleven. Schimmelaantastingen in de Oostenrijkse en Corsicaanse den zijn zeer omvangrijk. Insektenaantastingen blijven met name in loofhout op een zeer hoog niveau. Ook het percentage aantasting door dennenscheerder ligt hoog. Men vraagt zich terzijde af op welk moment veel half-dood hout strijdig wordt met het aloude principe "saubere Wirtschaft", d.w.z. een fyto-sanitair beheerste situatie.

Het onderzoek in het kader van het Additioneel Programma Verzuringsonderzoek, dat in totaal 10 miljoen gulden belooft, moet inzicht geven in verzuring en verzuringseffecten. Onderdeel daarvan is een groot opgezet onderzoek naar de invloed van het neerdalen van verzurende stoffen vanuit de lucht op bosgebieden. Het wordt uitgevoerd in opdracht van de ministeries van VROM, Landbouw en Visserij en EZ en de samenwerkende elektriciteitsproducenten en de olieraffinaderijen. Het deelonderzoek wordt uitgevoerd door De Dorschkamp, de Universiteit van Amsterdam en de Landbouwwuniversiteit. Het project zal tot tenminste 1988 duren. Staatsbosbeheer is in een proefgebied van 50 ha in de Peel gestart met het gedoseerd toevoegen van voe-

dingsstoffen, ter herstel van de voedingsstoffenbalans. Effecten - als gevolg van bestrijding van luchtvervuiling via de bodem - en eventuele neveneffecten worden daarbij bestudeerd.

Het bedrijfsleven heeft in demonstraties getoond op welke wijze additionele voedingsstoffen met terreinmachines en door helicopters, elkaar aanvullend, kunnen worden aangebracht. (Zie ook Holz-Zentralblatt, 24 oktober 1986, blz. 1845 e.v.).

Wie betaalt zulke maatregelen in het kader van een overlevingsstrategie? In gezamenlijk commissie overleg van Landbouw en VROM is geconstateerd dat er te weinig tegen verontreiniging wordt gedaan. Dat lijkt bitter - waar en het geldt voor het terugdringen van oorzaken, evenals voor maatregelen terzake van een overlevingsstrategie.

De Europese commissie krijgt de komende vijf jaar de beschikking over 30 miljoen ecu (ruim 71 miljoen gulden) voor de bescherming van de Europese bossen tegen brand en luchtvervuiling. Het meeste geld (¾) wordt uitgetrokken voor maatregelen die bosbranden moeten voorkomen of in omvang beperken. Het geld tegen luchtvervuiling gaat naar het opzetten van een netwerk van meetstations om de effecten van de luchtvervuiling te analyseren.

Tijdens een uit het noordoosten komende depressie met veel neerslag, daalde ook de temperatuur in Noord-Nederland in de nacht van 1 op 2 maart 1987 snel tot -2 °C. *IJzelaftopping* op bomen, hoogspanningsleidingen, gebouwen was het gevolg. Na 13 maart zette de dooi in. Veel bomen torsten wel 10 à 15 maal hun taggewicht extra aan ijzel. Dit leidde tot doorgelopen en ontwortelde stammen, tot twijg-, tak-, top- en stambreuk bij weg- en laanbeplantingen (veel eik) en in bossen (vooral 2e generatie lariks en lariks die recent was gededend). Na de dooi richtten veel doorgelopen stammen in jonge beplantingen zich weer redelijk op.

In financiële zin zijn de gevolgen: opruimkosten, herstellkosten en waardevermindering. De totale schade loopt in de miljoenen, maar is aanzienlijk lager dan aanvankelijk werd geraamd.

Voor vergoeding zijn/komen geen extra fondsen/

regelingen beschikbaar. In welke omvang particulieren en gemeenten voor herstel een beroep op bestaande regelingen kunnen doen (regelingen die overigens veelal tijdelijk zijn opgeschort) valt nog niet geheel te overzien. Door de provincie Drenthe is gepleit bij het Ministerie van Landbouw en Visserij voor een voorkeursbehandeling in ijzelschadegevallen.

Er valt een duidelijke les te trekken uit de ijzelervaring: voortdurende aandacht voor de stabiliteit van onze bossen blijft nodig; een consequent en regelmatig dunningsregiem (hoogdunning) is essentieel met goede bewaking van een (lage) hoogte/diameter verhouding.

Het *Meerjarenplan Bosbouw* is onder ruime politieke belangstelling en met waardering in de Vaste Kamercommissie voor Landbouw ontvangen en aanvaard. Met het *Meerjarenplan Bosbouw* beschikt de bosbouwsector over een beleidsvisie van de overheid ten aanzien van de bosbouw. Dat betekent duidelijk winst in vergelijking met de periode daarvoor, toen een dergelijke samenhangende benadering ontbrak.

Sceptis werd getoond ten aanzien van het voor realisering beschikbare budget, zonder daaraan overigens financiële consequenties te verbinden. Met een variant op Multatuli: het leek op de zuinigheid waarmee iemand - ondanks de marsroute tot 2050 - een houten been wordt aangemeten om op het schoeisel te sparen.

Het Bestuur van de KNVB zond tevoren een brief aan de leden van de Vaste Kamercommissie, aansluitend bij een eerdere brief aan de Minister, waarin o.a. het financieringsaspect - naast dat van multifunctioneel bos - nog eens werd beklemtoond.

Het is van het grootste belang dat bij de komende begrotingsbehandeling een adequaat, structureel verhoogd budget voor de bosbouw wordt benadrukt. Het bestuur stelt zich voor, in verband daarmee, een notitie aan de Kamerfracties te doen toekomen (we komen daarop in de vergadering terug). De thans beschikbare middelen zijn ten enen male ontoereikend, zoals moge blijken uit het feit, dat de Beschikking bosbijdragen en de beschikking bijdragen herbplantingen al per 1 januari 1987 respectievelijk 16 januari 1987 moesten worden opgeschort.

De opschorting van de mogelijkheid om aanvragen voor bijdragen in het kader van genoemde regelingen in te dienen frustrereert de planning van de bosbedrijven op het gebied van oogst, verjonging en bosverzorging, terwijl de werkgelegenheid in de bosbouwsector en de sociale structuur van die sector die toch al zorgen baart, er door worden geschaad.

In het debat zegde de Minister toe de posten voor bosbouw in beschouwing te nemen om te zien of herschikking tot een meer continue en flexibeler subsidiebasis zou kunnen leiden.

De bosuitbreiding - eerst 30-35.000 ha blijvend bos en 15.000 ha snelgroeiend bos vóór het jaar 2000 - wordt getemporiseerd tot 23.000 respectievelijk 2000 ha. Het budget laat niet meer toe, de rest komt later. Minister Braks wil een experiment om landbouwgrond verworven met als doel een Staatsboswachterij te vestigen, opnieuw op de markt te brengen voor de aanleg van permanent bos. Het beschikbaar budget voor de Randstadgroenstructuur zou daarmee kunnen worden opgerekt. De enige motie die in behandeling kwam en werd aangenomen betrof het veiligstellen van de subsidie EZ, ook na mei 1988.

EZ heeft voorts opdracht gegeven na te gaan op welke wijze de totstandkoming van snelgroeiend bos nog beter zou kunnen worden bevorderd.

In Brussel blijven duidelijke beslissingen met betrekking tot de bebossing van landbouwgronden uit. Men is het er vrij algemeen over eens dat beperking van het landbouwareaal de beste oplossing is voor de huidige landbouwproblemen, dat bebossing daarin een belangrijke rol kan spelen, maar dat daarvoor wel specifieke stimuleringsmaatregelen nodig zijn. Beslissingen worden echter nog steeds niet genomen, vooral door de afwijzende houding van Duitsland en Engeland.

H. Muntingh, lid van het Europese Parlement, benadrukt in een artikel in NRC/Handelsblad van 7.5.1987 het belang van bos en hout in het algemeen en bebossing op grote schaal van uit productie te nemen landbouwgrond in het bijzonder. Dat zou o.a. de EG-houtbalans - met een negatieve post op de betalingsbalans van 18 miljard dollar per jaar - verbeteren. De auteur verwijst ook naar een publikatie "Nieuwe gronden voor natuur in Europa" van het Instituut voor Milieuvraagstukken, waarin die bebossing wordt gekoppeld aan natuurbouwmaatregelen en openlucht recreatievoorzieningen.

Over bosuitbreiding en snelle groei gesproken. Een snelle groei mag men zeker verwachten van het groei-project dat door de RIJP en de kunstenaar Marinus Boezem is gepland in Almere. Dat project met Italiaanse populieren moet binnen ongeveer 10 jaar groeien naar, de vorm aannemen van een Gotische kathedraal, gebaseerd op de kathedraal van Reims. De omtrekken van deze kerk en de zuilenrijen binnen, zijn op een enigszins verhoogd plateau door 200 Italiaanse populieren aangegeven, de structuur van kruisribben en gewelf zullen met stenen paden in het gras worden gemarkeerd. Een buitengewoon vindingrijk idee, naar mijn gevoel meer inspirerend dan de *houten* galgen die onlangs in Den Haag werden geplaatst, ter gelegenheid van de opheffing van de regeling voor Beeldende Kunstenaars; maar daarover kan men natuurlijk van mening verschillen. Hoe dat ook zij, het is goed dat bosbouw en houtverwer-

king aanleiding geven tot allerlei vormen van "land art", landschapskunst.

De regeling Regeerakkoord inzake de overgang van "groen" van het Ministerie van Financiën (Domeinen) naar Landbouw en Visserij

Na overleg op ministerieel niveau is de overgang geregeld, zodanig dat deze geldt voor het "feitelijk" groen, exclusief landbouwgronden, derhalve voor: bossen, natuurterreinen en terreinen voor openbare openlucht-recreatie. Betreffende budgetten - interessante verbinding naar toekomstig beheer - alsmede personeel, gaan tevens over naar Landbouw. Van de regeling zijn uitgesloten het Staatsdomein en het Park Het Loo (Financiën). Voorts bos- en natuurterreinen onder publiek-rechtelijk (materieel) beheer zoals militaire oefenterreinen (Defensie) en buitendijkse gronden met waterstaatkundige belangen (Verkeer en Waterstaat). De uitwerking van de overdracht vindt plaats via het overleg tussen Landbouw, Verkeer en Waterstaat en Financiën. De overdracht zal snel, voor wat betreft de geschilvolle gevallen nog in 1987 gebeuren.

De indiening van de *Natuurschoonwet 1928* laat nog steeds op zich wachten. Het is bijna genant, gelet op het belang van de voorgenomen wijziging voor de instandhouding van landgoederen, te moeten vaststellen, dat nadat de Raad van State reeds geruime tijd geleden advies heeft uitgebracht, de afwikkeling van de wijziging niet plaatsvindt. Bij de huishoudelijke vergadering wil het Bestuur voorstellen brieven terzake aan de Ministers van Financiën en Landbouw en Visserij te zenden.

Met betrekking tot de *aanwijzing als beschermd natuurmonument van delen van de "Mispelindse en Neterselse heide met aangrenzende beekdalen"* is thans, 25 februari 1987, een beslissing genomen. De Kroon heeft de van bosbouwzijde ingestelde beroepen ongegrond verklaard. Daarmee is de aanwijzing een feit. Ik stel vast, dat de eigenaar van het landgoed "de Utrecht" thans in de stukken wordt aangemerkt als een deskundig beheerder van de bossen en natuurterreinen; vervolgens wordt daaraan niet de consequentie verbonden om de aanwijzing ongedaan te maken. Het beleid dat van overheidszijde thans met betrekking tot het onderhavige gebied zal worden gevoerd zal bepalend zijn voor de beantwoording van de vraag of de aanwijzing uiteindelijk een negatieve precedent-werking zal hebben.

Het bestuur van de KNVB zond indertijd een aantal overwegingen betreffende de "aanwijzing", die blijkens het Koninklijk Besluit als formeel beroep zijn aangemerkt.

De provincie *Overijssel* heeft voor Noordwest-Overijssel een begin gemaakt met de opstelling van een *regionaal bosplan*.

Een uiterst belangwekkend en voor de bosbouw be-

langrijk rapport verscheen in 1986 bij de Stichting Het Nederlands Economisch Instituut met een bijdrage van het Landbouw-Economisch Instituut: "*Een verkenning met betrekking tot de economische problematiek van de Nederlandse bosbouw*". Een onderzoek uitgevoerd in opdracht van Staatsbosbeheer, in samenhang met een onderzoekproject verricht voor het Ministerie van Economische Zaken. Er is nagegaan hoe de houtbehoefte (naar soorten en hoeveelheden) van de Nederlandse industrie op lange termijn (tot circa 2010) zal zijn en welke rol de Nederlandse bosbouw daarbij zou kunnen spelen. Het rapport gaat in op prijsontwikkeling van hout, op de bijdrage van inlands hout aan de behoefte, op substitutie van hout, op nieuwe toepassingsmogelijkheden en op ontwikkeling van de vraag; niet in de laatste plaats op kostprijs en rendementsverwachting van voor Nederland belangrijke houtsoorten.

De beleidsvoornemens van het Meerjarenplan voor het jaar 2050 wijzen op een stijging van de productie van inlands hout tot 1,9 m³, een toename van 90%: inlands naaldhout met 32%, inlands loofhout met 200% van de huidige productie.

Blijkens interviews hebben houthandel en houtverwerkende industrie vooral interesse in vergroting van de naaldhoutproductie; bij loofhout in hoofdzaak voor uitbreiding van populier. Is dat aanleiding tot heroverwegingen? De berekende kostprijzen lopen zeer sterk uiteen. Naast de boomsoort, de houtkwaliteit en de omloop blijken de gehanteerde discontovoet en de hoogte van de grondkosten van grote invloed op de kostprijs te zijn. Wanneer de kostprijzen worden vergeleken met de huidige importprijzen, blijkt de teelt van populieren kwaliteitshout duidelijk te kunnen concurreren met de import van zacht hout. Voor fijnspar, douglas en lariks zijn er mogelijkheden bij hoogwaardige toepassingen en wanneer genoeg wordt genomen met lage rendementen (<2%). Gerekend is met een reële houtprijsstijging met 1,4% per jaar en met een constant verondersteld prijsniveau van de kosten. Betreft men aan de Nederlandse bosbouw verstrekte subsidies in de berekening, dan zijn de vooruitzichten gunstiger.

Voor alle voor de Nederlandse bosbouw van belang zijnde houtsoorten blijken berekende interne rentevoeten positief en is zelfs op de investeringen, exclusief die in de grond, het gewenste rendement van 2,4% haalbaar, uitgezonderd eik die op 2,2% uitkomt. Afhankelijk van de boomsoort is er ook sprake van een rendement van het in de grond geïnvesteerde kapitaal, bij soorten als populier, fijnspar en douglas op een niveau dat vergelijkbaar is met de landbouw. (8,75% - 4,4% vrijstelling van inkomstenbelasting - 2% jaarlijkse inflatie = 2,4%).

Dit perspectief wordt geboden naast de voorziene verbetering van de Nederlandse bossen met betrekking tot de boomsoortensamenstelling, leeftijdsopbouw en genetisch materiaal. De Minister van Landbouw en Vis-

serij noemt dit in een brief aan de Tweede Kamer "een verbreding van de basis voor het schetsen van een gunstig bedrijfseconomisch perspectief voor de Nederlandse bosbouw ...".

De Werkgelegenheidsgelden Bosbouw 1984/85

Het rapport van het onderzoek naar de bestedingen van de werkgelegenheidsgelden voor de bosbouw, dat de Minister van Landbouw heeft laten uitvoeren is gereed-gekomen en inmiddels aan de Tweede Kamer aangeboden. Zoals u bekend is, vormden de resultaten van een eerder, door de Accountantsdienst van hetzelfde ministerie en door de vakgroep Boshuishoudkunde van de Landbouwuniversiteit steekproefsgewijs uitgevoerd onderzoek, de aanleiding tot dit onderzoek van *alle* betrokken 113 projecten. De resultaten van dit integrale onderzoek zijn in het kort als volgt samen te vatten:

1 Er is in geen enkel geval gebleken, dat er fraude is gepleegd: met andere woorden dat iemand zich persoonlijk met behulp van de regeling zou hebben bevoordeeld.

2 De administratieve begeleiding heeft te wensen overgelaten, waardoor volledige controle niet altijd mogelijk bleek.

3 Er zijn gelden verstrekt voor werkzaamheden, die buiten de regeling vielen. Dit is bij 39% van de objecten het geval, met name betrekking hebbende op inboeten en herbebossing.

4 In een aantal gevallen heeft geen of slechts gedeeltelijke verrekening van houtopbrengsten plaatsgevonden.

5 De uitvoering van de werkzaamheden is zonder meer goed in 68% van de objecten, in 25% aanvaardbaar en slechts in 7% slecht. Een veel minder somber beeld dan geschetst in eerder genoemd steekproefonderzoek. De laatste categorie slaat voornamelijk op snoei om esthetische of verkeerstechnische redenen en bij te dikke bomen.

6 De kosten van de werkzaamheden liggen *gemiddeld* 13% boven de genormeerde kosten van het Staatsbosbeheer, met een aantal uitschieters.

Ik trek de volgende conclusies:

- Een omvangrijke hoeveelheid geld is op korte termijn in bosbouwprojecten en in werkgelegenheid verwerkt. Een goede prestatie. De gelden zijn in het algemeen gesproken goed besteed, hoewel een deel (39%) in feite buiten de regeling viel; in die 38% zitten delen van objecten die wel onder de regelgeving vallen.

Het percentage houdt zeker verband met de moeilijke totstandkoming van de regeling gedurende het overleg tussen de betrokken ministeries, dat uiteindelijk een gecompliceerd resultaat opleverde, dat dicht tegen de Beschikking Bosbijdragen aanschoorde. Verschillen in beleidsinterpretatie bij het departement en Staatsbos-

beheer hebben daartoe ook bijgedragen, met name in het geval van het snoeien. Het rapport legt m.i. te eenzijdig kritische opmerkingen bij het Staatsbosbeheer.

- Voor de uitvoering van de ingewikkelde regeling beschikte het SBB niet over extra mankracht, het moest in deze situatie, met al een grote werklast, onder grote politieke druk - de regeling mocht niet mislukken - snel opereren.

- Het werk in het terrein is goed uitgevoerd en gemiddeld niet duur bij, voor zover dit kon worden nagegaan, inschakeling van 76,3% werklozen, d.w.z. doorgaans met niet-professionele bosarbeid. Dat betekent dat vanuit het vak gezien het SBB en de aannemers goed tegen de taak waren opgewassen.

- Tenslotte: regelingen als de onderhavige, schoksgewijze voorzieningen, dienen een duidelijke verbinding met de geldende beheersplanning te hebben, met andere woorden structureel te worden ingebed. Ik zei dat eerder, tijdens de najaarsbijeenkomst 1986.

De operatie is niet feilloos, maar betrekkelijk gunstig verlopen. De Werkgelegenheidsgelden Bosbouw 1984/85?: Op afstand van Sodom, vèr van Gomorra, plaatselijk een schuiver! Dat wel!

De Minister overweegt een aantal maatregelen, waaronder het onderbrengen van regelingen met betrekking tot de bosbouw bij een speciaal departementsonderdeel, het samenvoegen van bosbouwsubsidiereregelingen, het inbrengen van een grotere eigen bijdrage van de eigenaar/opdrachtgever en aanbesteding van werken bij voorkeur openbaar.

Intussen is er in het NRC/Handelsblad van 20 mei een reactie op het onderzoeksrapport verschenen, die m.i. eenzijdig de nadruk legt op de 39% van de objecten die formeel gezien buiten de regeling vielen, en niet op de 93% van de objecten die op goede tot aanvaardbare wijze voor bosbouw en werkgelegenheid werden uitgevoerd. In het artikel wordt voorts gesteld dat op een totaal van 24,5 miljoen, 9,5 - 15 - 18 miljoen? ten onrechte is betaald, "met miljoenen de hort op" is.

Welnu, ik ben op grond van het geschakeerde onderzoeksrapport van mening, dat er geen aanleiding is tot een dergelijke vertekening en luchtbellencalculatie. De bosbouw is gebaat bij een feitelijke en zorgvuldige benadering.

Ik hecht zèèr aan 93% goede tot aanvaardbare bosbouwkundige invulling en inzet van werklozen, nadat gebleken is dat er geen fraude is gepleegd en aan de regelgeving in redelijkheid is voldaan. Ik wil ten aanzien van dat laatste ook nog eens wijzen op de *algemene* problematiek van het stelsel van overheidssubsidies, o.a. de gecompliceerdheid ervan, zoals dat door de plaatsvervangend directeur-generaal Rijksbegroting zeer recent aan de orde is gesteld en in het Verslag 1986 van de Algemene Rekenkamer betreffende het onderzoek naar de Beschikking Bosbijdragen 1983.

Er wordt wat afgeleden in het groen!

De boekrecensent K. L. Poll schreef in een artikel "Multatuli de kampioen der malcontenten" over de *variaties binnen de kleur groen*:

- het lichtgroen van de virtuoze boosheid,
- het zachtgroen van de sprookjes,
- het donkergroen van de smartelijke verongelijkheid.

U gelieve naar eigen oordeel te consumeren en te combineren en zout naar smaak in te wrijven.

Over het beleidsvoornemen tot *privatisering c.q. verzelfstandiging van het Staatsbosbeheer* is d.d. 4 juni geen nieuws te melden. Het aanvankelijk optimisme dat een regeling vóór 1 juni zou kunnen worden getroffen is niet bewaarheid. Met klem wil ik op spoedige besluitvorming aandringen. De onzekere situatie waarin het Staatsbosbeheer nu verkeert, schept onrust voor de medewerkers en werkt verlamdend op de beleidsontwikkeling. Dat is zeer nadelig voor de sector. Het bestuur van uw vereniging schreef op 4 mei j.l. een brief aan minister Braks waarin er o.a. voor wordt gepleit, dat de Directie met publiekrechtelijke taken in kwaliteit en omvang zo krachtig zal zijn dat zij haar taken initiatiefrijk, slagvaardig en met bosbouwkundige deskundigheid kan vervullen, in vruchtbare wisselwerking met een Directie Terreinbeheer. Ook werd gewezen op schadelijke neveneffecten van het teveel aan reorganisaties bij het Staatsbosbeheer gedurende het laatste decennium.

Tussen de organisaties die binnen het Bosschap samenwerken en de bosbouwloonbedrijven vindt al geruime tijd overleg plaats over de vraag of het mogelijk is te komen tot een verbetering van de basis van het Bosschap met de loonbedrijven in de bosbouw. Dit overleg vindt plaats binnen een bij het Bosschap gevormde afdeling bosbouwambachten in oprichting, waarin vertegenwoordigers van de Nederlandse Vereniging van Boseigenaren, de Voedingsbond FNV, de Industrie- en Voedingsbond CNV, de Algemene Vereniging Inlands Hout en het Staatsbosbeheer zitting hebben. De pogingen om de samenwerking binnen de bosbouw te versterken, welke voor een belangrijk gedeelte samenhangen met de wens - ja de noodzaak - om de sociale structuur van de sector te verbeteren, moeten van harte worden toegejuicht.

Verbetering van de sociale structuur kan een positief effect hebben op het vakmanschap in de sector, op de opleiding van personeel en de continuïteit van bedrijven.

In het kader van het "Ontwikkelingsplan landbouwkundig onderzoek" zijn o.a. belangrijke besluiten te verwachten met betrekking tot *De Dorschkamp*. Een beleidsvoornemen wordt voorbereid tot instelling van een Instituut voor onderzoek van het Landelijk Gebied (ILG), waarin opgaan de Stichting Bodemkartering, het Instituut voor Cultuurtechniek en Waterhuishouding en de

afdeling Landschapsbouw van "De Dorschkamp".

Over het bosbouwkundig onderzoek en de positie daarvan in het ontwikkelingsplan bestaat ongerustheid. Dat onderzoek lijkt onvoldoende in beleidsformuleringen en prioriteiten aanwezig.

De KNVB, het Bosschap en de Stichting Bos en Hout brachten dit naar voren in een gesprek met de directeur van het Landbouwkundig Onderzoek. Eerder al - november 1986 - bepleitte het bestuur van uw vereniging dat het bosbouwkundig onderzoek, het geïntegreerde bosbeheer bestrijkende, een zelfstandige eenheid zal zijn, die ook als centraal aanspreekpunt voor het gehele toepassingsgebied kan functioneren.

Gedurende de maanden december 1986 tot en met maart 1987 is met grote voortvarendheid gewerkt aan de opstelling van een globaal *informatiemodel bosbedrijf (Imbos)*.

Naar verwachting zal het Imbos in juni a.s. in druk verschijnen. Dit globale informatiemodel zal vervolgens moeten worden uitgewerkt waarna op voor de bosbedrijven belangrijke onderdelen tot ontwikkeling van programmatuur kan worden overgegaan. Vastgesteld kan worden dat het een goede zaak is, dat de ontwikkeling van informatica voor de bosbouwsector ter hand is genomen. Van veel belang is nu dat de voorwaarden worden geschapen die nodig zijn voor de verdere uitwerking en ontwikkeling. Zowel het beleid als het beheer en de bedrijfsvoering zullen daar profijt van hebben. Tegen deze achtergrond is het verheugend dat het Bosschap en het Staatsbosbeheer thans gezamenlijk bezien op welke wijze de verdergaande ontwikkeling van de informatica in de bosbouwsector kan worden verzekerd.

De uiteindelijke beslissing over de nieuwe *HAS Midden-Oost Nederland*, een fusie van Boskoop, Deventer, Velp en Stova-Wageningen, is gevallen. Vestigingsplaats wordt Velp; Deventer wordt als locatie gehandhaafd voor zover en zolang het bevoegd gezag van de nieuwe instelling te Velp dit onderwijskundig verantwoord acht. De nieuwe instelling wordt een Rijksinstelling met rechtspersoonlijkheid. De bestuursorganen zijn een college van bestuur en een bestuursraad.

In het *Agrarisch Voortgezet Onderwijs* is ook concentratie te verwachten (Agrarische Opleidings Centra). De Bosbouwtechnische School te Apeldoorn, de Middelbare Bosbouw en Cultuurtechnische School te Velp en het Leerlingwezen voor Bosbouw en Cultuurtechniek te Schaarsbergen willen komen tot zo'n A.O.C. voor inrichting en beheer van de groene ruimte.

Aan de *Landbouwwuniversiteit* in Wageningen woedt een bezuinigingsronde, of vriendelijker een Selectieve Krimp en Groei operatie, die ook de bosbouwopleiding niet ongemoeid laat. Voorts lijken, blijkens een onderzoek uitgevoerd door de universiteiten van Amsterdam

en Twente, de eerste resultaten van de eerder aan de Nederlandse instellingen voor universitair onderwijs ingevoerde 2-fasen-structuur met studieduurverkorting, voor de eerste fase niet bemoedigend voor wat betreft kwaliteit; de tweede fase is slechts zeer ten dele gerealiseerd.

De internationale tropisch hout organisaties (ITTO) - gebaseerd op een overeenkomst tussen 36 producenten en 33 consumenten van tropisch hardhout, samen goed voor 90% van de verhandelde waarde - hield haar eerste officiële ledenvergadering in Yokohama. Ledenlidstaten dragen via contributies bij tot het doen functioneren van de organisatie en het projectenfonds. Dit projectenfonds is van groot belang omdat daaruit activiteiten ter bevordering van een duurzaam beheer en gebruik van het tropisch bos betaald moeten worden.

Het Wereld Natuur Fonds vindt, dat er een wereldwijde heffing van 1% moet komen op de invoer van tropisch hout (opbrengst jaarlijks ca. 80 miljoen dollar), ter ondersteuning van dit projectenfonds.

De markt voor inlands rondhout, voorjaar 1987

Internationaal

Voor het vijfde jaar in successie lijkt de papierindustrie een groeiende afzetmarkt te vinden. De capaciteiten kunnen daardoor volledig worden benut. De zagerijen kampen evenwel met beperkte afzet en met prijsdruk op het gezaagde hout. Die prijsdruk kan men onvoldoende doorgeven naar de rondhoutleveranciers, omdat men grondstofconcurrentie van de papierindustrie ondervindt. Voor de Europese exportzagerijen is de toestand verder verscherpt door de huidige lage dollarkoers en door de heffing van 15% die de Verenigde Staten op het uit Canada stammende gezaagde hout heeft gelegd. De Canadezen vergroten daardoor hun druk op markten in Europa en Noord Afrika. Door deze ontwikkelingen staat de rentabiliteit van de zagerijen in Europa onder druk. In

Finland en Zweden is naar verluidt reeds 1,5 miljoen m³ aan zaagcapaciteit blijvend stilgelegd.

Regionaal

Calamiteiten op de houtmarkt zijn uitgebleven in het winterhalfjaar '86/'87. Weliswaar stormde het 21 en 22 oktober flink, maar het gerapporteerde gevolg van 500.000 m³ stormhout in de zuidelijke helft van de Duitse Bondsrepubliek kon regionaal zonder problemen worden opgevangen. Er is in West Europa tot nu toe nergens sprake geweest van marktversturende invloeden door voortijdig vellen van houtopstanden als gevolg van aantasting van bossen door zure regen. Het ECE Timber Committee is op grond van internationaal onderzoek tot de conclusie gekomen dat een dergelijke verstoring in de eerstkomende jaren niet voor de hand ligt.

Nederland

In 1986 is de nieuwe machine voor tijdschriftenpapier van KNP in Lanaken in bedrijf genomen. De bouw van de tweede krantepapiermachine van Parenco vordert zó goed, dat in bedrijfname in de nazomer van 1987 verwacht kan worden. Gunstige vooruitzichten derhalve voor het volume aan hout dat verwerkt gaat worden. Al eerder is er vanaf deze plaats op gewezen dat de bos-eigenaren op het in schaal vergrote verbruik zouden moeten reageren met het aanbieden van gebundelde partijen op basis van duurzaamheid. De bevoorrading van de Belgische en Westduitse spaanplaatfabrieken is te ruim en daardoor zijn de prijzen gebleven op het in 1986 tot stand gekomen (te) lage niveau van 50 à 52 gulden per stapelmeter met schors franco fabriek in België.

Onder de handelaren-exploitanten van rondhout heerst een zekere matheid, veroorzaakt doordat zij hun sortimenten niet altijd even vlot kunnen afzetten.

Dames en heren. Tot zover mijn overzicht. Ik verklaar de 61ste voorjaarsbijeenkomst voor geopend.